

[00:03:01] **Shenouda Nóra:** Nagyon sok könyv, levél és egyéb dokumentum szól róla, de mint magánember nagyon keveset tudunk édesapja életéről. [00:03:10][9.6]

[00:03:11] **Walburga Habsburg-Douglas:** Az írott szövegekből kevésbé meghatározható a személyisége. Nem lehet például megtudni azt, hogy voltak olyan esték, amikor otthon volt vacsora után és leült játszani velünk, a gyerekekkel. Amikor nem tudtunk elaludni, énekelt nekünk vagy mesét mondott, ahogy bármely apa teszi ugyanezt. Nekem egy fiam van. Gyakran énekeltem neki és mikor a férjem megkérdezte, miért énekelsz ennek a szegény gyereknek, azt válaszoltam: azért, mert édesapám is énekelt nekem. Emlékszem, sokszor mondta: megyek és mondok egy beszédet valahol, de mikor hazaérek, bejövök hozzátok és ha még ébren lesztek, elmesélek nektek egy történetet. Ezért sokszor próbáltam fennmaradni, hogy megvárjam őt. Tehát, mivel nagyon rendszerezett életet élt, minden szabad pillanatát megragadta, nem ült le, mint tesszük sokan ma, hogy csak úgy játsszon a telefonján. Sosem tapasztaltam, és ez igazán lenyűgözött, hogy csak úgy hátradőlt volna és olvasott volna, mondjuk, egy regényt. De olvasni sokat láttam, és írni is. És ugye, akkoriban az ember még nem tudott csak úgy rákeresni valamire a Google-ben, amikor írni akart egy cikket és anyagra volt hozzá szüksége. Sok alkalommal előfordult, hogy autóval utazott valahová, a térdén pihentek az újságok és csak úgy elkezdett diktálni egy-egy cikket beleolvasva valamelyikbe. [00:04:48][97.4]

[00:04:49] **SN:** Tehát nem volt távolságtartó, csak nagyon elfoglalt apa. [00:04:52][2.9]

[00:04:52] **WHD:** Igen, elfoglalt volt, de nagyon közel álltunk egymáshoz. Például, pont mostanában emlegettük a férjemmel egy anekdotát abból az időből, mikor várandós voltam a fiammal. Apám kérdezte, hogy mikorra vagyok kiírva, én pedig mondtam, hogy február 29-re. Erre ő így válaszolt: nézd, utánajártam, hogy mikor tudok elmenni Svédországba az unokám keresztelőjére és ez a dátum április 14. Mire én: „Papa, az első gyermeknél sosem lehet tudni, hogy pontosan mikor érkeznek!” Erre apám azt felelte, hogy csak azt kell biztosítanom, hogy április 1-je előtt jöjjön a világra. Emlékszem, hívtam a barátaimat, hogy írják be a naptárjukba a keresztelő dátumát, mire sok helyről jött az a hitetlenkedő kérdés, hogy „de megszületett már a fiad?”. Miután erre nemmel válaszoltam, sokan jelezték, hogy nagyon rossz jel, ha a gyermek születése előtt már a keresztelőt tervezem. Én erre csak azt mondtam, hogy nézzétek, ha olyan apátok lenne, mint nekem, tudnátok, hogy csak így biztos, hogy jelen tud lenni. És a fiam megszületett március 31-én, minden rendben ment. Tehát tényleg elfoglalt volt, de igyekezett ott lenni a fontos történéseknél. [00:06:09][77.3]

[00:06:11] **SN:** Tudom, hogy szeretett vadászni és szerette a régi autókat. Volt még esetleg más kedvelt időtöltése is, ami nem ennyire köztudott? [00:06:20][8.8]

[00:06:22] **WHD:** Nagyon érdekelték a helyi ételek. Tudja, a fiam szakács lett. És most, hogy erről beszélek, eszembe jutott, hogy többek közt, mikor nyáron Spanyolországba utaztunk, apám mindenhol a helyi gasztronómiát akarta kipróbálni. Ez is jól mutatja, hogy mennyire érdekelték az ételek. Ezt valószínűleg örökölte a fiam. Apám azt mondta: nem kell mindenhol bélszínt ennem, mert azt tudom, hogy milyen. Ha a helyi specialitást kóstolom meg, tanulok is újat arról a kultúráról, ahol vagyok éppen. Nagy érdekelte tehát még a kultúra és a nyelvek. Mindig mondogatta nekünk gyerekeknek, hogy: „nem tudok nektek sokat adni – jól fizető állást vagy nagy házat –, amit adni tudok, az a tudás.

Tehát tanuljatok nyelveket, mert a nyelvtudás ajtókat nyit.” Apám nagyon tehetséges volt a nyelvek terén. És talán én is ezért gondolom azt, hogy milyen jó időtöltés a nyelvtanulás, mert a nyelv ismerete nélkül valójában nem érthetjük meg a nyelvet beszélő nép kultúráját. Ha pedig az ember érdeklődik Európa iránt, meg kell próbálnia megérteni a kontinens országainak kultúráját is. Ezt sokszor mondta nekünk: „akarjátok megérteni a kultúrát!” Emlékszem, a magyar tanárom az első magyar nyelvórámon azt mondta nekem, hogy ha nem tudsz Petőfit olvasni, nem értheted Magyarországot. Mivel pedig nem tanultam meg úgy magyarul, hogy tudjak Petőfit olvasni, nem mondhatom el magamról, hogy értem Magyarországot. [00:07:50][88.6]

[00:07:52] **SN:** Beszélhetünk röviden az édesanyjáról is? [00:07:54][2.0]

[00:07:55] **WHD:** Egy ilyen erős személyiségű férj mellett a feleség valamennyire eltűnik... [00:07:59][3.7]

[00:08:00] **SN:** És ő tényleg eltűnt volna? Persze, nem beszélünk róla sokat, de nem olyan személy benyomását kelti számomra, aki érdektelen volna. [00:08:08][8.7]

[00:08:10] **WHD:** Persze, semmiképp nem érdektelen. Miközben a naplót nézegettem, az jutott eszembe, hogy nagymamám úgy vezette a családot, mint egy céget, ami elengedhetetlen, ha ennyi gyereket nevel az ember. Anyámat is ilyennek gondolom, aki otthon intézte a család ügyeit. Úgy vélem, nagyon fontos, hogy legyen valaki otthon, hogy amikor a másik hazaér, tudja, hogy minden rendben lesz: a gyerekek járnak az iskolába, kapnak rendesen enni, ruházzák őket és jól viselkednek, hiszen a nevelés teljesen anyám felelőssége volt. Ami magában foglalta azt is, hogy együtt tartsa a családot. Amikor az én fiam miatt párszor be kellett mennem az iskolába, mert bonyodalomba keveredett, mindig megkértem a férjem, hogy jöjjön velem ő is. Anyám nem tett volna ilyet, ő elment volna egyedül. Tehát nem csak a házat tartotta rendben, hanem a gyerekeket is, hogy amikor apám hazajön, azt lássa, minden megy a maga útján szépen előre. [00:09:21][71.3]

[00:09:22] **SN:** Tehát elmondhatjuk, hogy tradicionális felfogású volt, de nagyon erős személyiség is. [00:09:28][5.9]

[00:09:29] **WHD:** Igen, nagyon erős és ez azért volt lehetséges, mert nagyon tiszta, egyértelmű volt a gondolkodása. Nem lehetett egyszerű hozzámenni egy olyan fontos szerepet betöltő, domináns jellemű emberhez, mint amilyen az apám volt. Hiszen más háttérből való volt, alkalmazkodnia kellett. És ezt tökéletesen végre is tudta hajtani. Persze, nem volt ő sem az az otthon ülő típus, ő tartotta a kapcsolatot apám testvéreivel és gyakran látogatta a nagymamánkat is. Ő tette lehetővé a kettejük közti találkozásokat is, amikor évi egyszer meghívta hozzánk a nagymamát, hogy tudjon időt tölteni legidősebb fiával. Mert természetesen ez sem volt magától értetődő, hiszen a császárné, a nagymamám nagyon vigyázott, hogy ne avatkozzon bele az életünkbe. Úgy értem, ha például este hét órára hívtuk vacsorára, akkor ő 18:59-kor jelent meg a ház előtt, egy perccel sem korábban. Ebből a gondolkodásból kellett őt kimozdítani, tehát, hogy jöjjön és éljen velünk családi életet. Ez a kapcsolat teljesen anyámon múlt, mert apámnak eszébe sem jutott volna ezzel foglalkozni, hiszen annyi minden más járt a fejében. Amikor megszületett a fiam, tudtam, hogy nem lesz több gyermekem, mert nem lennék képes többre odafigyelni. Mikor anyámtól megkérdeztem, hogy hogy képes úgy élni,

hogy mi gyerekek a világ minden táján szétszórva élünk. Hogy bírja a hiányunkat? Erre ő azt felelte, hogy természetesen nagyon nehéz, mert minden gyermekét ugyanúgy szereti, így mindenki ugyanannyira hiányzik neki. Erre én azt kérdeztem, hogy „ez egyáltalán hogyan lehetséges? Nekem csak egy gyermekem van, ezért tudom, hogy könnyű a dolgom, mert a szeretetemet egyfelé irányul, őt szeretem a világon a legjobban.” De erre anyám azt válaszolta, hogy ha hét gyermeked van, akkor hétszer szeretsz a világon a legjobban. Ez a hozzáállás számomra lenyűgöző volt, hiszen testvérek között is előfordul, hogy ma az egyik testvéredet szereted jobban, holnap meg a másikat, ő viszont azt mondta, mindenkit ugyanúgy szeret. Mindenesetre úgy gondolom, hogy Gabriella állt a legközelebb a szívéhez. [00:11:40][131.5]

[00:11:42] **SN:** Úgy veszem észre, hogy hasonlóan energikus lehetett, mint az Ön nagymamája, Zita királyné. [00:11:44][2.3]

[00:11:48] **WHD:** Igazán lenyűgöző volt látni, hogy nagymamám milyen precízen vezette a naplókban, hogy a gyerekeknek mennyi volt a súlya, ki hogy teljesített az iskolában, mindez annyira emberi. Úgy értem, amikor magasrangú emberekre gondolunk, azt feltételezzük, hogy ők valamiféle természetfeletti lények, pedig nem. Nem, ők teljesen átlagos emberek és ez akkor látható igazán, amikor a családjukhoz, a gyerekeikhez való viszonyukat vizsgálja az ember. Sosem fogok elfelejteni egy történetet, ami egyszerre szórakoztató és kifejező. Anyám nagyon szerette természetesen élni az életet. Például egyszer Konrad Lorenz, aki szomszédunk volt, átjött vacsorára. Apám épp arról mesélt, hogy hogyan vásárolta meg legújabb autóját. Konrad érdeklődött anyámtól, hogy ő vásárolt-e mostanában új gépkocsit, mire ő nemmel válaszolt. Apám hozzátette: én azért vettem autót, mert szükségem van rá. Lorenz úr apámra nézett és ezt mondta: tipikus, azért akar mindenkit elkápráztatni, mert férfi. Ezen anyám nagyot nevetett, mert neki is volt egy apró autója, de apámnak mindig Mercedese volt. Bizonyára azért volt a két autó, mert sokan voltunk gyerekek. Anyámnak ott volt a Volkswagen, apámnak a Mercedes. Konrad Lorenz pedig úgy értelmezte a helyzetet, hogy tipikus, hogy a férfinek van a nagy autója, míg feleségének jut a kicsi. Viszont nagyon jó volt látni, hogy anyám sértődés nélkül tudott háttérben maradni. [00:13:19][90.4]

[00:13:19] **SN:** Úgy érzi, hogy örökölte édesapja politikai felelősségét Közép-Európát illetően? [00:13:27][7.5]

[00:13:27] **WHD:** Ez egy olyan dolog, hogy miután folyamatosan hallod, elhiszed. Persze, mikor gyerekkoromban politikáról, földrajzról beszélgettünk, nagyon érdekelt a téma és bevonódtam. Az pedig szerintem nagyon fontos, hogy felelősséget érezzen az ember egy ország iránt különösképp akkor, ha az országnak rosszul megy sora, például épp kommunista megszállás alatt van. Ekkor úgy érzi az ember, hogy valamit tennie kell. Számomra különösképpen megindító volt történeteket olvasni és filmeket látni Magyarországról. Emlékszem, mikor elkezdtem magyarul tanulni, - habár a nyelvet most sem beszélem, csak értem valamennyire -, a magyar tanárom azzal kezdte a nyelvi művelésem, hogy megnézettem velem egy filmet az 1956-os forradalom és szabadságharcról. Ez az élmény akkora hatással volt rám, hogy sírni kezdtem és úgy gondolom, ha valami ilyen benyomást tesz az emberre, a teljes életét megváltoztatja. Otthon viszonylag átpolitizáltak voltak a hétköznapiak. Mikor esténként leültünk a vacsora asztalhoz, apámnak volt egy játéka, amikor csak úgy a semmiből megkérdezte, hogy ezzel vagy azzal az országgal mely más államok határosak, például Törökországgal,

Franciaországgal, Spanyolországgal stb. És míg mi ezen gondolkodtunk, mesélt nekünk ezekről az országokról, a történelmükről és persze, mi kérdeztünk mást is, ami jobban érdekelt minket és ezekről is mesélt. Így könnyen felkeltette az érdeklődésünket és bekapcsolódtunk a dolgokba. Hat éves voltam, amikor elé álltam és azt mondtam: „Papa, én politikus leszek!” Ezt a mondatot sokszor ismételte, mikor először a svéd parlament tagjává választották. Tehát az érdeklődésem nagyon fiatalon kialakult, de valószínűleg a családi légkör miatt. A politika volt mindig a főtéma, de ez nem valami olyasmi, ami csak az apámat jellemzi, hiszen máshol, ha a családfő, teszem azt, építész, akkor az építészeti témákról beszél a családjának. Ha pedig az édesapád politikus, ő a politikáról fog beszélni. [00:15:54][146.2]

[00:15:55] **SN:** Habsburg György, az Ön testvére mondta nekem egy korábbi interjúban, hogy hiányzik neki az édesapjuk tanácsai, hogy nem tudja megkérdezni őt aktuálpolitikai témákat illetően. Ön hogy van ezzel? [00:16:09][14.1]

[00:16:10] **WHD:** Igen, egyet biztosan állíthatok. Hozzászórtam, hogy fel tudom hívni és nagyon sokat beszélgettünk telefonon. Nemrég, amikor a brexit először terítékre került, folyamatosan azt gondoltam, hogy olyan jó volna megbeszélni vele mindezt, vagy csak hallani a gondolatait, ötleteit a témát illetően. És ekkor döböntem rá, hogy igazán felnőttem. Kitoröltem az otthoni telefonszámát a telefonomból és tudatosítottam magamban, hogy többé nem tudom felhívni, nincs ott, hogy válaszoljon. De, amikor beszédek írok, sokszor úgy van, hogy leírok egy gondolatot és utána tűnődöm, hogy édesapám ezt így mondta volna, vagy másképp. És ilyenkor nagyon hiányzik, hogy nem kérdezhetem meg őt. [00:16:51][41.6]

[00:16:52] **SN:** Ez az érzés sosem múlik el igazán, ugye? [00:16:53][1.3]

[00:16:54] **WHD:** Igen, úgy gondolom, örökké velem marad. Azt szokták mondani, hogy olyan ez, mint egy heg, ami idővel egyre kevésbé látszik, de sosem múlik el teljesen, és, hát annak a hege, hogy ne tudjam felhívni édesapámat...úgy értem, tényleg nagyon közel álltunk egymáshoz. Szóval igazán magától értetődő volt, hogy bármilyen kérdésben tudtam vele egyeztetni. [00:17:11][16.8]

[00:17:12] **SN:** Tehát mondhatjuk, hogy Ön a nyomdokaiban jár? [00:17:14][2.6]

[00:17:15] **WHD:** Inkább azt mondanám, hogy én is és minden testvérem is ugyanannyira. De természetesen, mivel én dolgoztam vele együtt az Európai Parlamentben és a Páneurópa Unióban, valóban én működtem együtt vele a legszorosabban. Úgy gondolom, hogy mikor a Parlamentben felváltottam, akkor egy kör be is zárult, mert az a gyermeke, aki tőle tanult, képviselő lett. Amikor még egyetemre jártam és hétvégeként hazalátogattam, közösen vettünk részt Páneurópa Uniós találkozókön, ahol már sokszor én mondtam a beszédet, és az úton odafelé egyeztettük, hogy mi is legyen benne. [00:18:02][46.2]

[00:18:03] **SN:** Néha nincs olyan érzése, hogy az emberek úgy határozzák meg Önt, mint Habsburg Ottó lánya? Úgy értem, természetesen ma már magukért beszélnek az Ön személyes eredményei is, de például én is, a pályám kezdetén, sokak szemében apám lánya voltam... [00:18:19][16.9]

[00:18:20] **WHD:** Persze, hogy apám lánya vagyok. Még ma is mikor utazom valahová, elsősorban Európa keleti államaiban, úgy mutatkozom be, hogy Walburga Habsburg vagyok, Ottó lánya, mert én is így határozom meg magam. És ez teszi lehetővé, hogy jó kapcsolataim legyenek mindenhol. Persze arra is nagyon büszke vagyok, hogy olyan szorosan mellette dolgozhattam. [00:18:40][20.2]

[00:18:41] **SN:** Miért gondolja, hogy érdemes ápolni édesapja emlékét és hagyatékát? [00:18:46][5.4]

[00:18:47] **WHD:** Politikusként számomra teljesen magától értetődik, hogy édesapám Európa egyik alappillére, hiszen olyan sok mindent látott előre, jó ítélőképessége volt és nagyon jó kapcsolatai, aminek köszönhetően olyan ember hírében állt, akit meghallgattak és akinek a szavára adtak a kollégái. Nem csak Európában, hanem a világ minden táján. Omán szultánja például szorosán tartotta a kapcsolatot velem, mert úgy ítélte meg, hogy mivel minden releváns információt megkap édesapámtól, a nagyköveteit már nem is szükséges megkérdeznie. De ezzel nem csak ő volt így, a világ számos országának vezetője gondolta, hogy inkább édesapámtól gyűjtik be a felmerült kérdésekre a válaszokat. [00:19:32][45.1]

[00:19:33] **SN:** Elég nagy volt a befolyása... [00:19:33][0.4]

[00:19:35] **WHD:** Persze. Nagyon sok eseményről írt különböző megközelítésekben. Ha ma kinyitunk egy általa írt könyvet vagy beleolvasunk egy-egy cikkébe, láthatjuk, hogy milyen látnoki módon tudta előre az események alakulását. Számos könyvet írt a világ különböző tájairól és a jegyzeteit összehasonlította. Nemrég jutott eszembe, amikor a múlt hétvégén Bécsben voltam egy konferencián és a migrációról volt szó. Egyértelmű volt számomra, hogy ha migrációról beszélünk, akkor az elsősorban Szíriát vagy Afganisztánt érinti. De volt a konferencián egy férfi Dél-Afrikából, aki a körkörös migrációról beszélt és arról, hogy az emberek hogyan próbálnak egy idő után visszatérni a hazájukba és ott milyen nehézségekkel szembesülnek. Ennek kapcsán felmerült bennem, hogy milyen fontos egy-egy kérdést több szempontból is körbejárni. Édesapám ebben nagyon jó volt. Tehát, ha az ember beleolvas az általa írt szövegekbe, rengeteg hasznos ötletet talál. [00:20:35][59.8]

[00:20:35] **SN:** Tehát látnoki képességei ma is nagyon hasznosak. De szenvedélyes ember is volt, igaz? Például amikor Ian Paisley képviselőt kidobta az Európai Parlamentből, mert sértegette II. János Pál pápát. Gyakran előfordult vele ilyesmi? Vagy egyszeri kitörésről van szó? [00:20:57][21.3]

[00:20:59] **WHD:** Voltak néha kitörései. Emlékszem, hogy nagyon szégyenkeztem emiatt, hiszen én vele dolgoztam. Amikor ez az eset történt például, arra gondoltam, hogy talán azért fordulhatott elő, mert apám öregszik. De utólag mindig megértettem a cselekedetei mögötti okokat. Nagyon szenvedélyes volt, igen, de leginkább akkor, amikor csalódott az emberekben. Mert ő mindig megpróbálta mindenkinek a jó oldalát megkeresni. Ha viszont csalódott, annak elég gyorsan elég látványosan adta tanújelét. Ami azért jó, mert következetesen vállalta a meggyőződését. De ha ostobán viselkedett, azt meg lehetett neki mondani. [00:21:44][44.6]

[00:21:44] **SN:** Tehát ez egy olyan oldala volt, amit inkább csak a hozzá legközelebb állók ismertek? [00:21:48][3.9]

[00:21:50] **WHD:** Igen, megpróbáltuk elkendőzni, mert nem akartuk, hogy kibeszéljék a háta mögött. Mindazonáltal persze nagyon jó volt látni, hogy milyen emberi volt ez az oldala. Emlékszem, mikor néha így kifakadt a Parlamentben, odamentünk a gyorsírókhoz és megkértük őket, hogy ezeket ne írják le. De, ez azért nem fordult elő olyan sokszor. Egyébként olyan jó érzés itt lenni az Alapítványnál és látni a sok képet a szüleimről. Azt kell, hogy mondjam, hogy igazán fantasztikus csapat dolgozik itt. Mindenki olyan áldozatos munkát végez és ők talán sokkal többet tudnak édesapámról, mint én. [00:22:42][52.1]

[00:22:42] **SN:** Mondhatjuk, hogy a nyelvekkel és a kultúrával kapcsolatos szemlélet, amelyet Önbe és a testvéreibe plántált az édesapjuk, az ő apai és nagyapai küldetése? [00:22:56][14.2]

[00:22:57] **WHD:** Azt mondanám, hogy van még egy, ami legalább ennyire fontos. A vallás és Isten tisztelete, amely számára nagyon fontos volt és továbbadta ezt nekünk is. Egyrészt tehát ott volt a kultúra, de amit még sokszor emlegetett, az a vallás szerepe volt, amelyet ugyanúgy szem előtt kell tartani. Szerintem ez nagyon fontos, mert a vallásgyakorlás a történelem folyamán mindig billegett a tiltott és engedett tevékenységek között és amit ő mondott, annak az volt a lényege, hogy semmi nem fekete vagy fehér. Oda kell figyelnünk és mindent több oldalról megvizsgálni és a vallás mögött sokkal hatalmasabb elem áll, a hit, amely a világon mindenben jelen van és ha erre figyel az ember, máris másképp látja a dolgokat. A politikában ez különösen fontos. [00:23:51][53.2]

[00:23:52] **SN:** Az Ön öccsével való beszélgetésem alkalmával úgy tűnt nekem, hogy György egy igazán optimista gondolkodású ember és mikor ezt jeleztem neki, azt válaszolta, hogy ez a hozzáállás is az édesapjuktól jön, hiszen ő is derűsen igyekezett látni a világot még a legsötétebb időszakokban is. [00:24:09][17.2]

[00:24:11] **WHD:** Igen, úgy gondolom, hogy ez a szemlélet tette lehetővé, hogy a sötét időszakokat átvészelve. Ezt a gondolkodást egyébként a vallási meggyőződéséhez tudom kötni, mert mélyen hívő emberként mindig meglátta a fénysugarat Krisztus keresztfáján. Még akkor is, amikor nagyon nehéz volt, meg tudta látni a jót az emberekben. Mivel pedig ő adta a példát egész életünkben, ez a szemlélet bennünk is tovább él. [00:24:42][30.8]
[1262.4]